

Baptista elődeink a reformációban

„az igazság halhatatlan”

Az anabaptisták és a reformáció

„Az igazság halhatatlan” írta Hubmayer Baltazár, az egyik legfelkészültebb anabaptista teológus. Amikor az anabaptistákra gondolunk, még mindig azt a kérdést kell feltenni: mi az igazság velük kapcsolatban? A reformáció emléknapiján nem igen szoktunk beszélni az anabaptistákról, pedig minél többet beszélünk róluk, annál közelebb kerülünk a vágyott igazsághoz. A hallgatás egyik oka lehet, hogy az anabaptisták széleskörű és sokrétű mozgalmának a köztudatban még mindig csak egy kicsiny része ismert, ez pedig a radikális, sőt forradalmi Münzer Tamáshoz (1490-1525) kötődik. Napjainkban ezen szűk ismeret alapján alakítanak ki, egy igen egyoldalú képet az anabaptistákról, forradalminak, radikálisnak kikiáltva őket, sokan úgy emlékeznek rájuk, mint akik zűrzavart hoztak és felkeléseket robbantottak ki. Fel kell tenni a kérdést: ez az igazság vagy az igazságnak egy kis szelete?

Valójában, az anabaptista mozgalom nem egységes, sőt az evangélium megértéséből táplálkozó irányzatok, egymástól függetlenül, több helyen jöttek létre, néhol egyszerű közemberek, másutt nagy felkészültségű tudósok által. Éppen ezért egy igen szerteágazó mozgalomról beszélhetünk. Ami mégis összeköti őket az a felnőtt, hitvalló keresztség gyakorlása. Továbbá legtöbbjükre jellemző, hogy az állam és az egyház szétválasztását fontosnak tartják.

Az anabaptista szó a görög *ana* és *baptizo* szavak összetételéből származik és „újrakeresztelő”-t jelent, melyet a 16. században gúnynévként használtak azokra a csoportokra, akik a gyermekkeresztséget érvénytelennek tartva felnőtt keresztséget gyakoroltak.

Az anabaptista mozgalom előzményei az 1517-ben, Luther Márton vezetésével elinduló reformációs mozgalomig nyúlnak vissza. A reformáció egyik kiemelkedő vezére, Luther Mártonnal párhuzamosan, Ulrich Zwingli, aki maga is tanulmányozni kezdte a görög újszövetséget. A tudós és humanista Zwinglinek volt a tanítványa Konrad Grebel, aki lelkesedett a humanista gondolkodásért és később a reformokért is. A görög nyelvű újszövetség tanulmányozása során Grebel és társai hitre jutottak. Három évvel később meggyőződésük jóval túlvezette őket Zwinglin. Több hitvita után, 1525 januárjában a Zürichi városi tanács, ki akarta tiltani Grebeléket a városból, a mozgalom azonban, nem maradt abba, hanem éppen a kitiltó rendelettel egy időben, lendületet kapott, tovább mentek a reformációval a hitvalló kereszttelérés irányába. 1525 jan. 21-én Félix Manz otthonában Konrad Grebel az addig eljutott hit ismeretére támaszkodva, megkeresztelte Jacob házából való Georgeot, utána a vele levő maroknyi csapat is megkeresztelkedett Blaurock által. Ezzel az anabaptizmus egyik fő iránya megszületett.

Fontos megemlíteni, hogy a sokrétű anabaptizmus egységének hiánya valószínűleg oda vezethető vissza, hogy a lutheri és a kálvini reformációval szemben, nem volt olyan nagy és elismert tekintély, aki egységesíteni tudta volna a mozgalmat, ugyanis „az anabaptista teológusok nem éltek nagyon sokáig”. A jelentősebb vezetők, hamar az üldözések és kivégzések áldozatai lettek. Az

anabaptistákra továbbá jellemző, hogy nagyobb hangsúlyt fektettek magára a gyülekezeti életre és a Szentírás közös tanulmányozására, mint a bibliai tanok rendszerbe foglalására. Emiatt többnyire az egyéni vélemények, egy-egy tanító lokális befolyása dominálták a mozgalmat. A schleitheimi hitvallást (1527), azonban az anabaptista közösségek legnagyobb része elfogadta. Ebben a hét „cikkelyben” rögzítette Sattler Mihály a legfontosabb tanításokat, elsősorban hitvédelmi szempontból. Többek között olvashatunk benne a gyermekek keresztséggel szembeni állásfoglalásról, az eskütel tilalmáról, de arról is, hogy az eretnekeket nem kell kivégezni.

Az anabaptizmus terjedésében Hollandiában Menno Simon (1496-1561), Ausztriában Hubmayer Baltazár (1481-1528) kiemelkedő szerepét kell megemlíteni. Hubmayer Baltazár az anabaptisták tanításait a következő tételekben foglalta össze: Krisztus, - Ige, - Hit, - Bizonyágtétel, - Beméretés - Gyülekezet. Huter Jakab (1536) követői pedig, nemcsak gyülekezeteket, hanem gazdasági, termelő és értékesítő (ún. habán) közösségeket hoztak létre.

Az anabaptista tanítás sok követőre talált Magyarországon is. Közülük ki kell emelni Schröter Kristófot aki, 1523-tól tevékenykedett az északi vármegyékben, majd Fischer András kezdett térítő munkát szintén ezen a vidéken. Hamarosan, azonban az anabaptisták üldözése Magyarországon is megkezdődött. 1540-ben Fischer vértanúhalált halt, az 1548-as pozsonyi országgyűlés pedig törvényt hozott az anabaptisták ellen. Érdekes, hogy Erdélyben Bethlen Gábor fejedelem, letelepítette a Morvaországból érkező anabaptistákat (habánokat), és 1621-22-ben kiváltságlevéllel nekik adományozta Alvinc községet. Ennek eredményeként a habánok, a törvényesen biztosított szabadságot élvezve, felvirágoztatták Erdély iparát és kereskedelmét.

Az anabaptizmusban is voltak túlzások, azonban a sokrétű és szerteágazó mozgalom olyan társadalmi változások előfutára lett, amelyeket napjainkban tisztelünk.